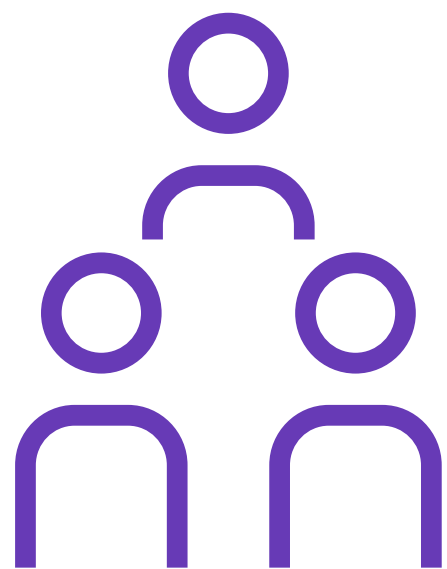


Latvija  
100 

SEB

# Latvijas cilvēki un tautsaimniecība 100 gados



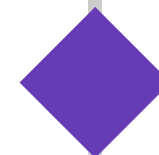
**iedzīvotāji**

**Pirmsākumi - 1917**

1918 - 1939

1940 - 1990

1991 - 2017

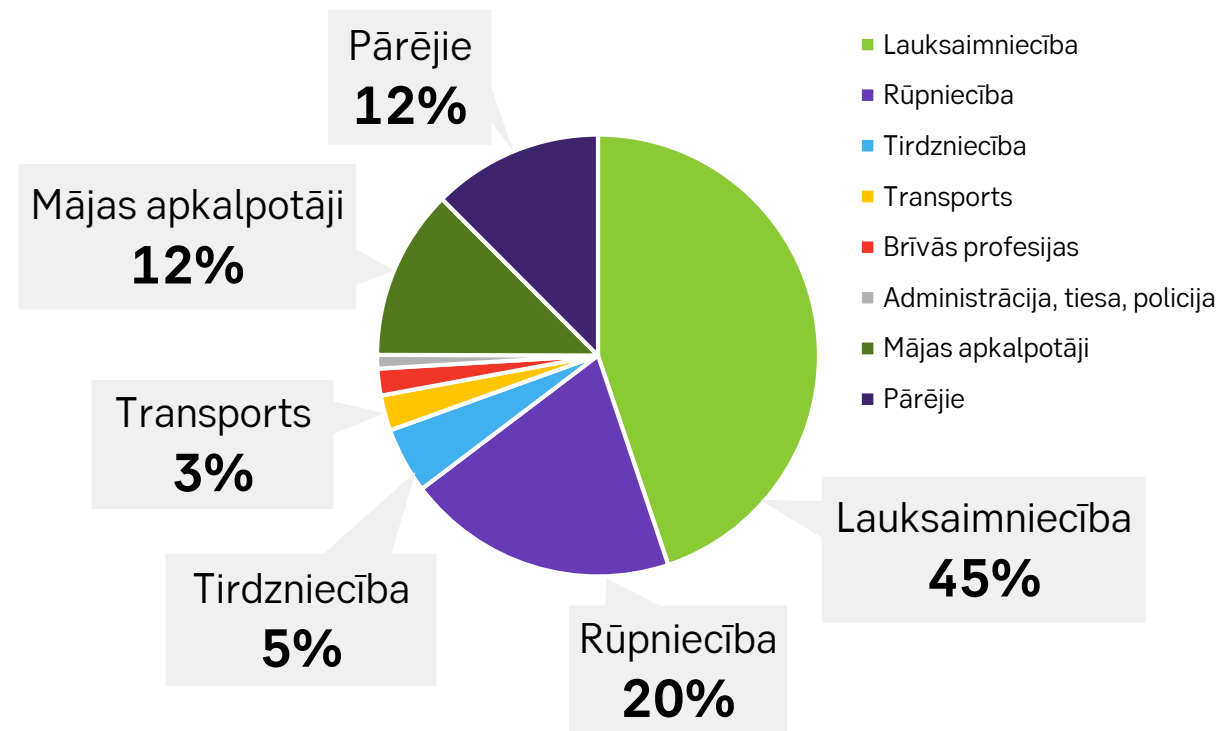


# 19. gadsimts iezīmējas ar brīvības pieaugumu

1817. gadā Kurzemē, 1819. gadā Vidzemē un 1861. gadā, līdz ar pārējo Krievijas impēriju, arī Latgalē notiek zemnieku brīvlaišana.

Zemnieki vairs nav dzimtcilvēki un var kļūt par savu zemju īpašniekiem.

Nodarbinātība pa tautsaimniecības nozarēm 1897. gadā



Lai gan 19. gs. beigās strauji attīstās rūpniecība, **lielākā daļa nodarbināto** tāpat ir **lauksaimniecības nozarē**.

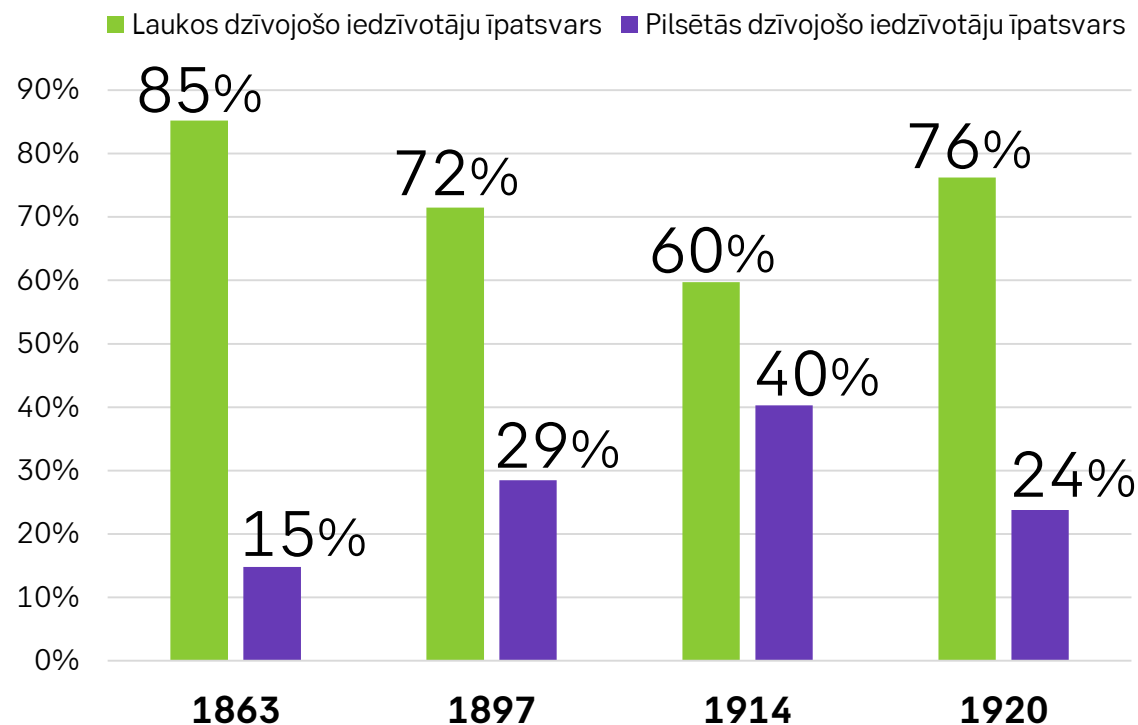
# Karš koriģē iedzīvotāju plūsmas

19. gadsimta beigās **straujā industrializācija** veicina gan iedzīvotāju migrāciju no laukiem uz pilsētām, gan krievu, lietuviešu un poļu darbaspēka ieplūšanu.

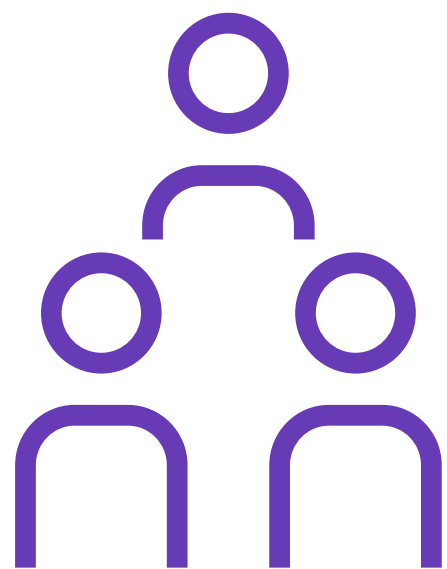
**Nāk 1. Pasaules karš** un daļa iedzīvotāju dodas bēgļu gaitās, iet bojā vai tiek evakuēta, iesaukta kara dienestā.

Pirmsākumi - 1917

Iedzīvotāju sadalījums Latvijas teritorijā



**Iedzīvotāju skaits samazinās** no 2.55 milj. 1914. gadā līdz 1.6 milj. 1920. gadā jeb ap **40%** samazinājums.



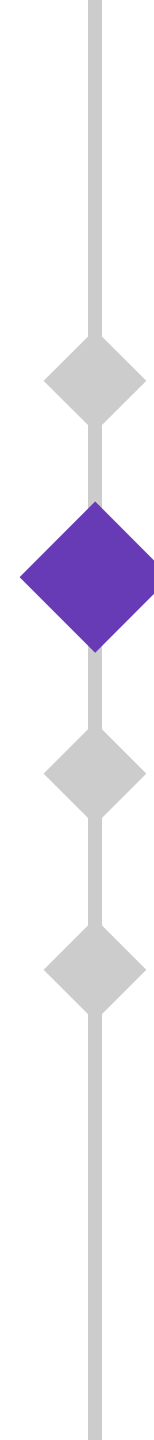
iedzīvotāji

Pirmsākumi - 1917

**1918 - 1939**

1940 - 1990

1991 - 2017

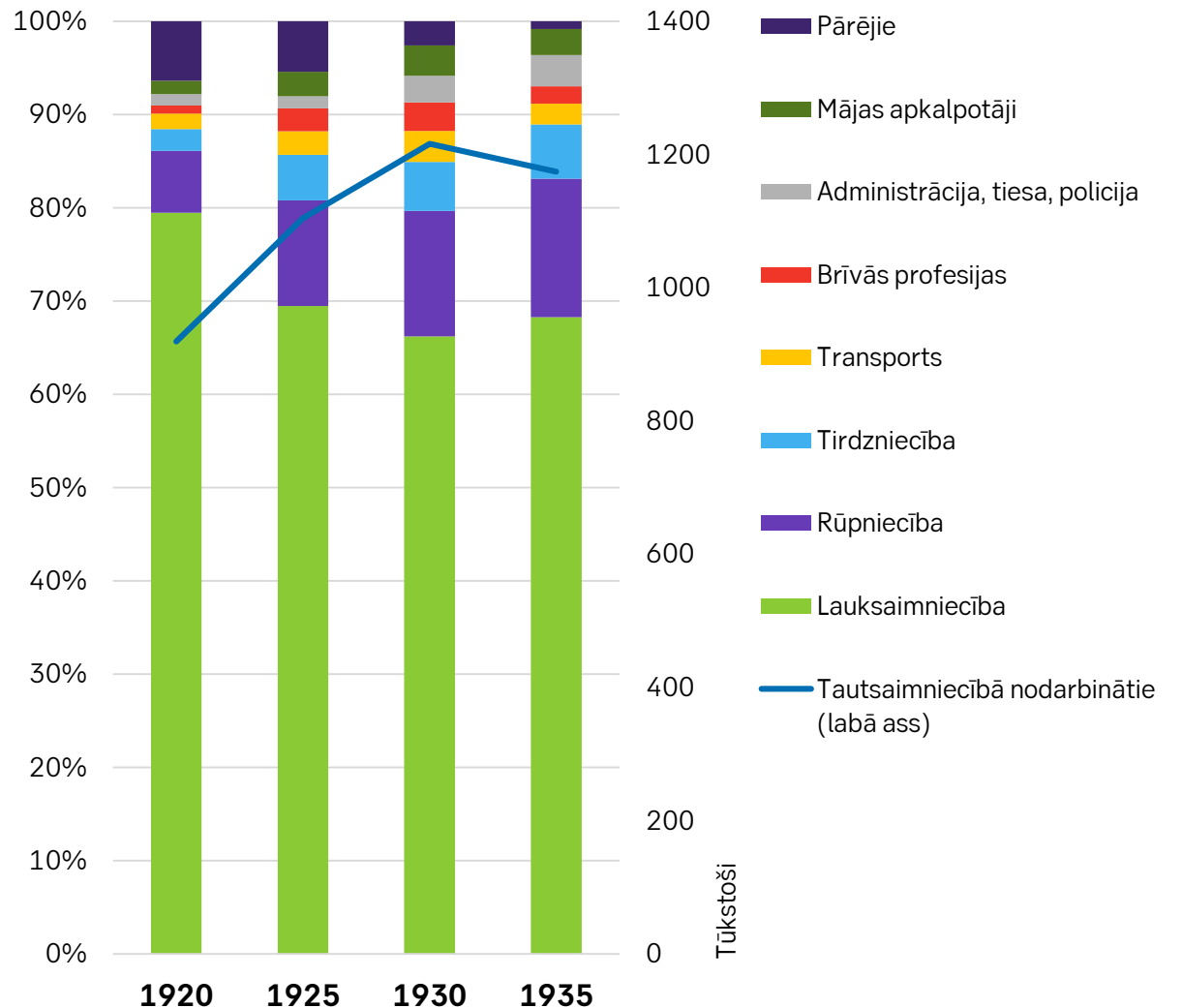


# No lauka uz rūpnīcu

Pēc 1. Pasaules kara Latvija ir atgriezta pie tradicionālā dzīvesveida – **lauksaimniecībā nodarbināti 80%.**

Atjaunojoties tautsaimniecībai **pieaug citu nozaru loma** – rūpniecībā nodarbināto skaits šajā laikā gandrīz trīskāršojas, bet īpatsvars divkāršojas.

## Nodarbinātība Latvijas tautsaimniecībā

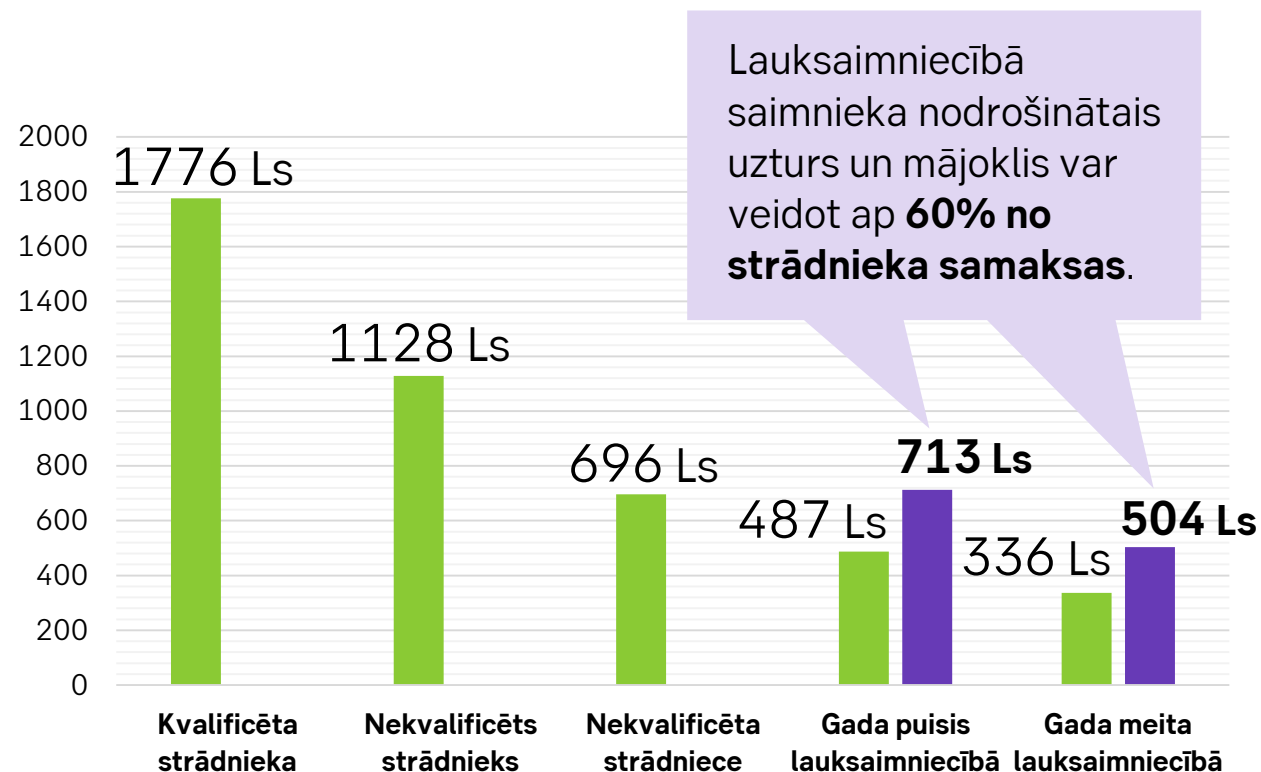


# Izglītība ļauj tikt pie labākas algas

**Rūpniecība koncentrējas  
galvaspilsētā** – Rīgā, kur  
kvalificētu strādnieku algas  
vidēji par **1/3** augstākas nekā  
Liepājā, Daugavpilī un Jelgavā.

Ja laukstrādnieku samaksu  
rēķina kopā ar graudā gūto, tad  
tās pārsniedz nekvalificētu  
strādnieku algas pilsētās gan  
sievietēm, gan vīriešiem.

Vidējās gada algas 1930. gadā, lati



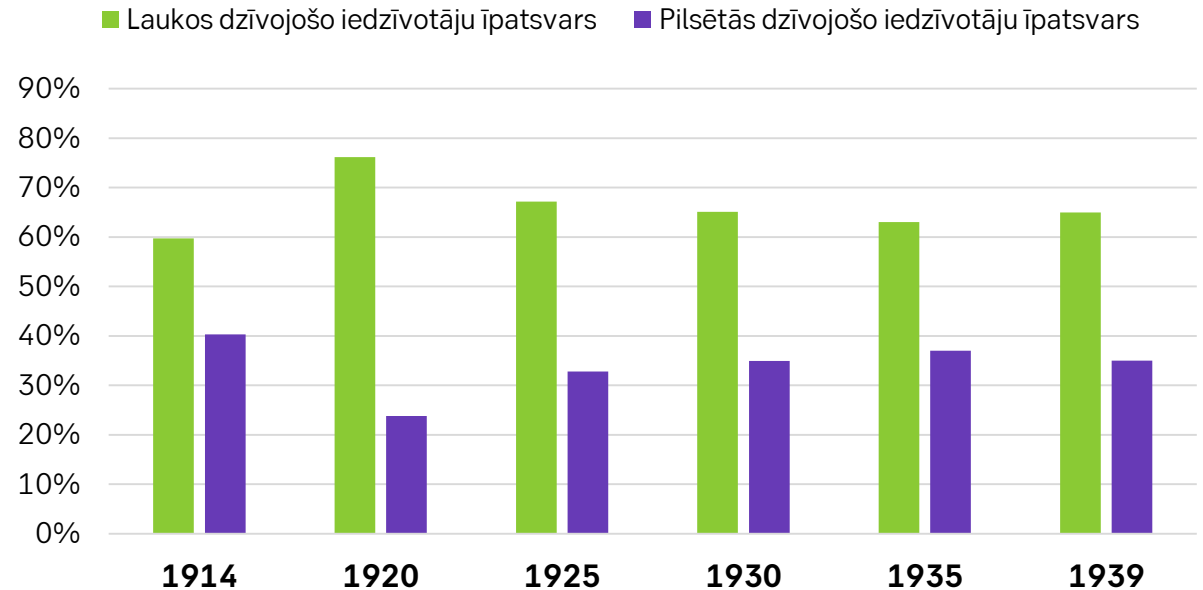
Jāņem gan vērā, ka **dzīvošana  
pilsētā ir dārgāka nekā laukos.**

# Uz pilsētu!

1. Pasaules kara iespaidā pilsētu iedzīvotāju īpatsvars ievērojami sarūk un 1920. gadā tas ir zemāks nekā 19. gs. beigās.

Valsts neatkarības laikā urbanizācija turpinās, taču pilsētu iedzīvotāju īpatsvars 1914. gada līmeni nesasniedz.

Iedzīvotāju sadalījums pēc dzīvesvietas Latvijā



1913. gadā Rīgā dzīvo 520 tūkst. iedz., no kuriem **41.3%** ir latvieši, **19.5%** krievi **13.5%** vācieši un **6.6%** ebreji.

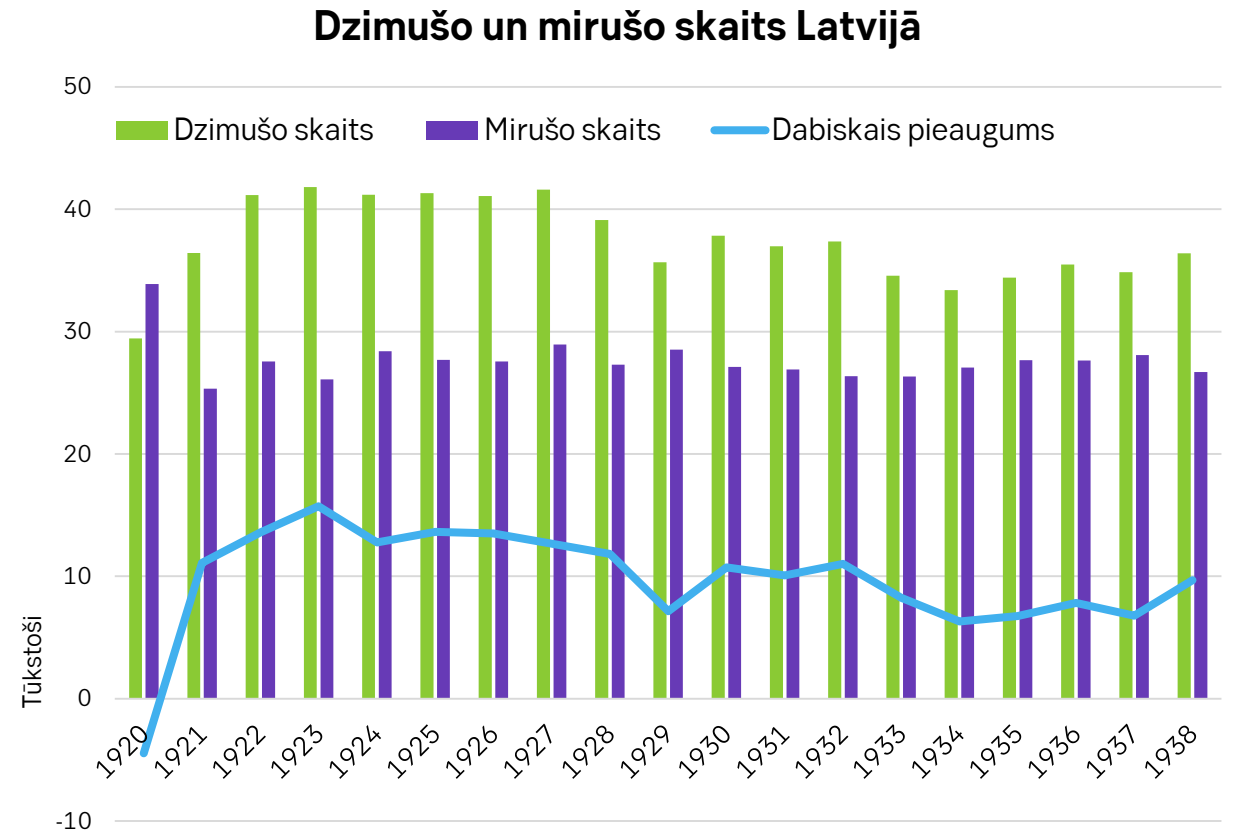


# Dabiskais pieaugums atjaunojas

Karadarbības un tās seku iespaidā Latvijā vēl **1920. gadā vairāk mirušo nekā dzimušo.**

Tas gan ātri mainās un pārējo neatkarības laiku kopējā situācija ir pozitīva, lai gan nedaudz, bet **pastāvīgi samazinās dzimušo skaits.**

1918 - 1939

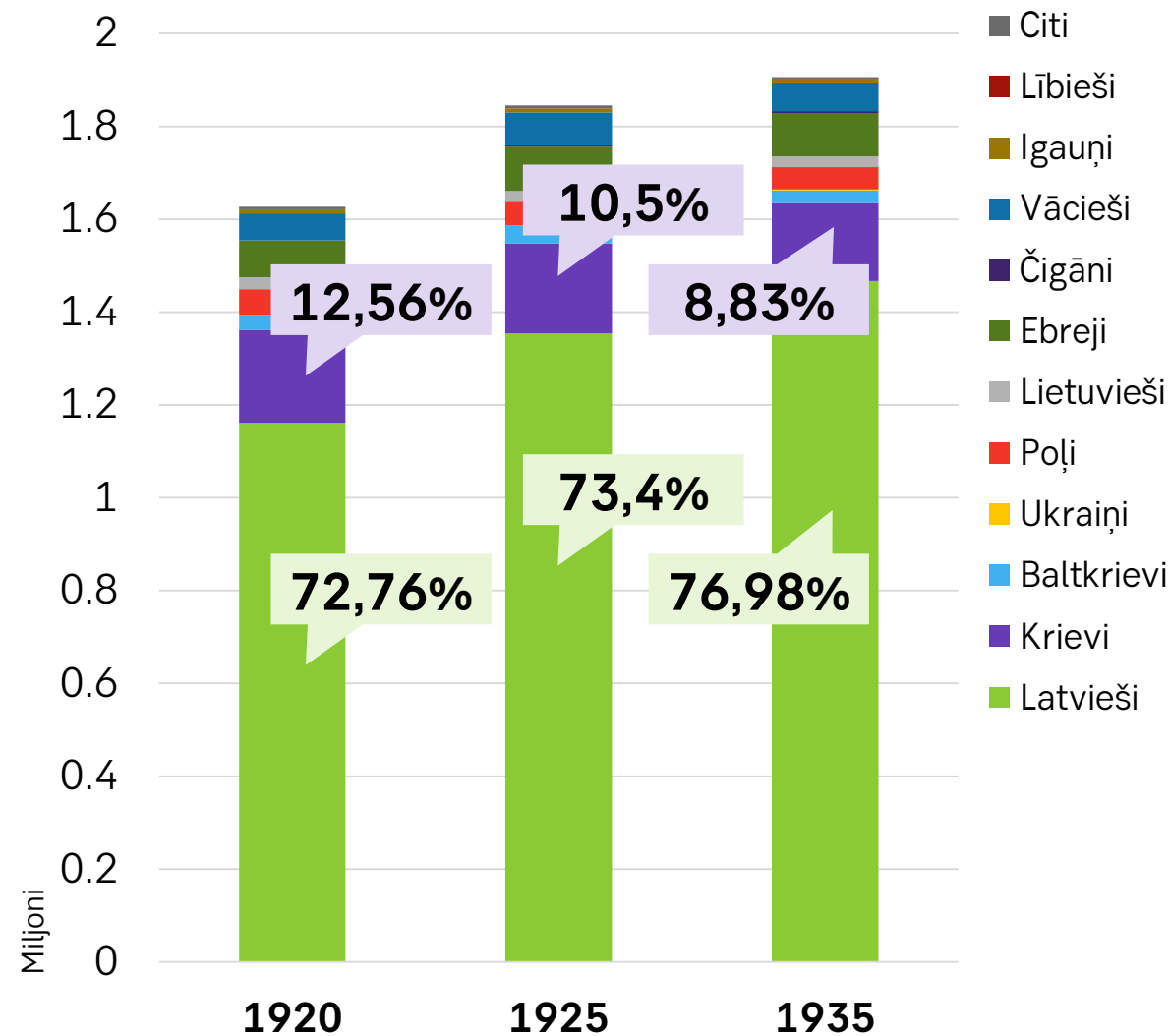


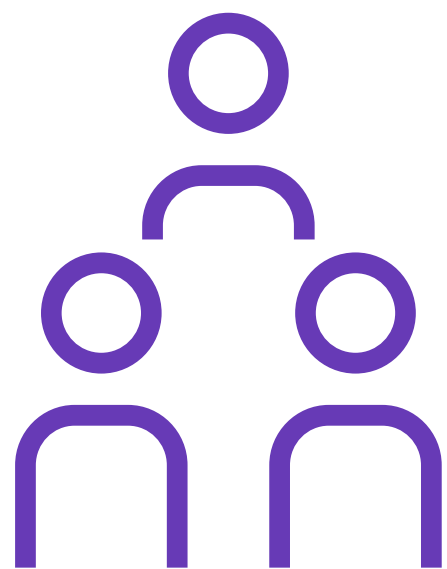
Tā rezultātā **iedzīvotāju dabiskais pieaugums palēninās.** Uz 1000 iedzīvotājiem, vidēji tas samazinās no 7 līdz 4.

# Latvija kļūst latviskāka

- Iedzīvotāju skaits pastāvīgi pieaug un **1939. gadā gandrīz sasniedz 2 milj.**
- Tāpat arī **latviešu īpatsvars** iedzīvotāju sastāvā **palielinās**, bet lielākās minoritātes – **krievu – samazinās.**
- Atšķirībā no Latvijas un Igaunijas, **Lietuvā lielākā minoritāte ir ebreji.**

Iedzīvotāju skaits un etniskais sastāvs Latvijā





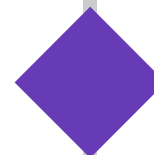
iedzīvotāji

Pirmsākumi - 1917

1918 - 1939

**1940 - 1990**

1991 - 2017



# Sadzīve sagrūst

Sākas 2. Pasaules karš un Latviju, kopā ar tās tautu, posta gan PSRS, gan nacistiskās Vācijas spēki.

Kopumā kara laikā iedzīvotāju skaits Latvijā samazinās par aptuveni 400 tūkst. līdz **1.55 milj. 1946. gadā.**

Iedzīvotāju apspiešanai 40. un 50. gados PSRS izmanto **arestēšanu** un **notiesāšanu**, likumīgu vai pretlikumīgu **nogalināšanu** vai **izsūtīšanu**.

PSRS armijas un sarkano partizānu sastāvā

**12–15** tūkst. bojā gājušo

1941. gada deportācijas

**15** tūkst. izsūtīto

Vācu armijas latviešu leģiona sastāvā

**70** tūkst. bojā gājušo

Latvijas ebreji

**75** tūkst. iznīcināti

Bēgļu gaitās devušies

**150 – 200** tūkst.

1949. gada deportācija

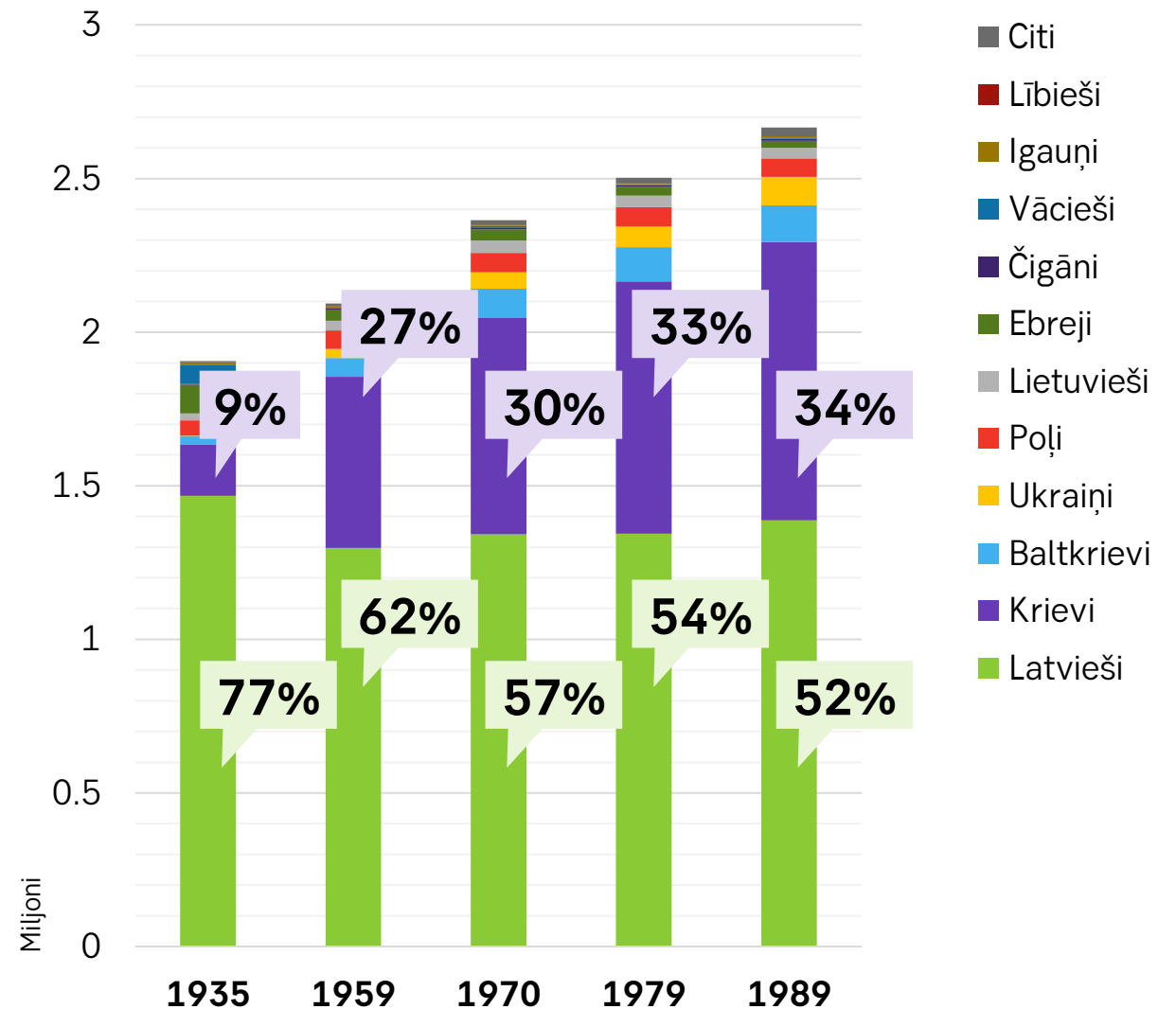
**42** tūkst. izsūtīto

1940 – 1990

# Tiek mainīts nacionālais sastāvs

- Tas notiek **ievedot darbaspēku un militāro personālu** no citām PSRS republikām.
- Tā rezultātā pakāpeniski **pieaug** gan **iedzīvotāju skaits**, gan **krievu, baltkrievu un ukraiņu īpatsvars**.
- 1989. gadā Latvijā vien **52%** **iedzīvotāju ir latvieši**. Krievu skaits Latvijā no 1935. gada pieaug vairāk nekā pieckārt, īpatsvars pieaug no **9%** līdz **34%**.

Iedzīvotāju skaits un etniskā struktūra

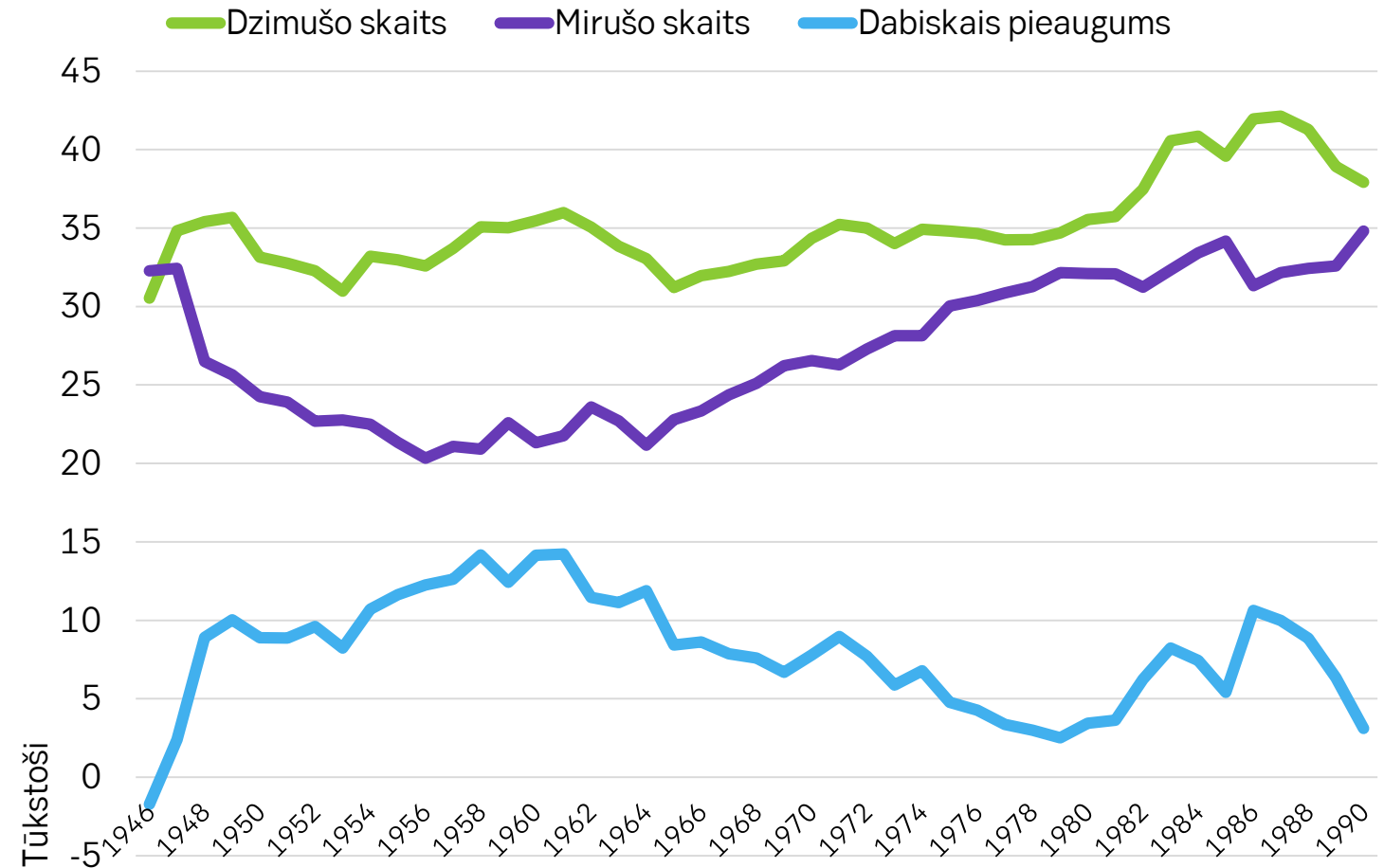


1940 – 1990

# Pastiprināta imigrācija

Lai gan demogrāfiskā situācija ir labvēlīga, **imigrācija** visā periodā atstāj lielāku iespaidu uz iedzīvotāju skaita pieaugumu.

## Dzimušo un mirušo skaits un dabiskais pieaugums Latvijas PSR



1940 – 1990

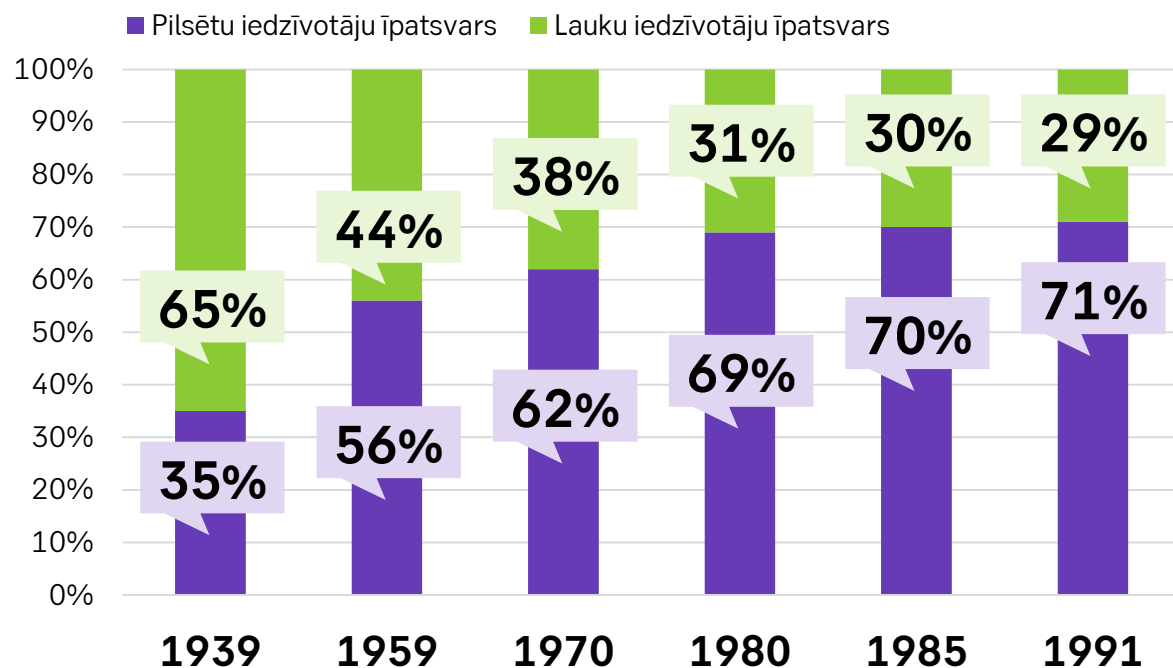
# Arī PSRS laikā urbanizācija turpinās

50. gados pirmo reizi Latvijas teritorijā **pilsētās ir vairāk iedzīvotāju nekā laukos** (1959. gadā jau 56%).

Līdz 80. gadu beigām šis rādītājs sasniedz **70%** atzīmi.

80. gadu beigās Rīgā dzīvo ap **1/3** no visas Latvijas PSR populācijas.

Latvijas PSR lauku un pilsētu iedzīvotāju sadalījums



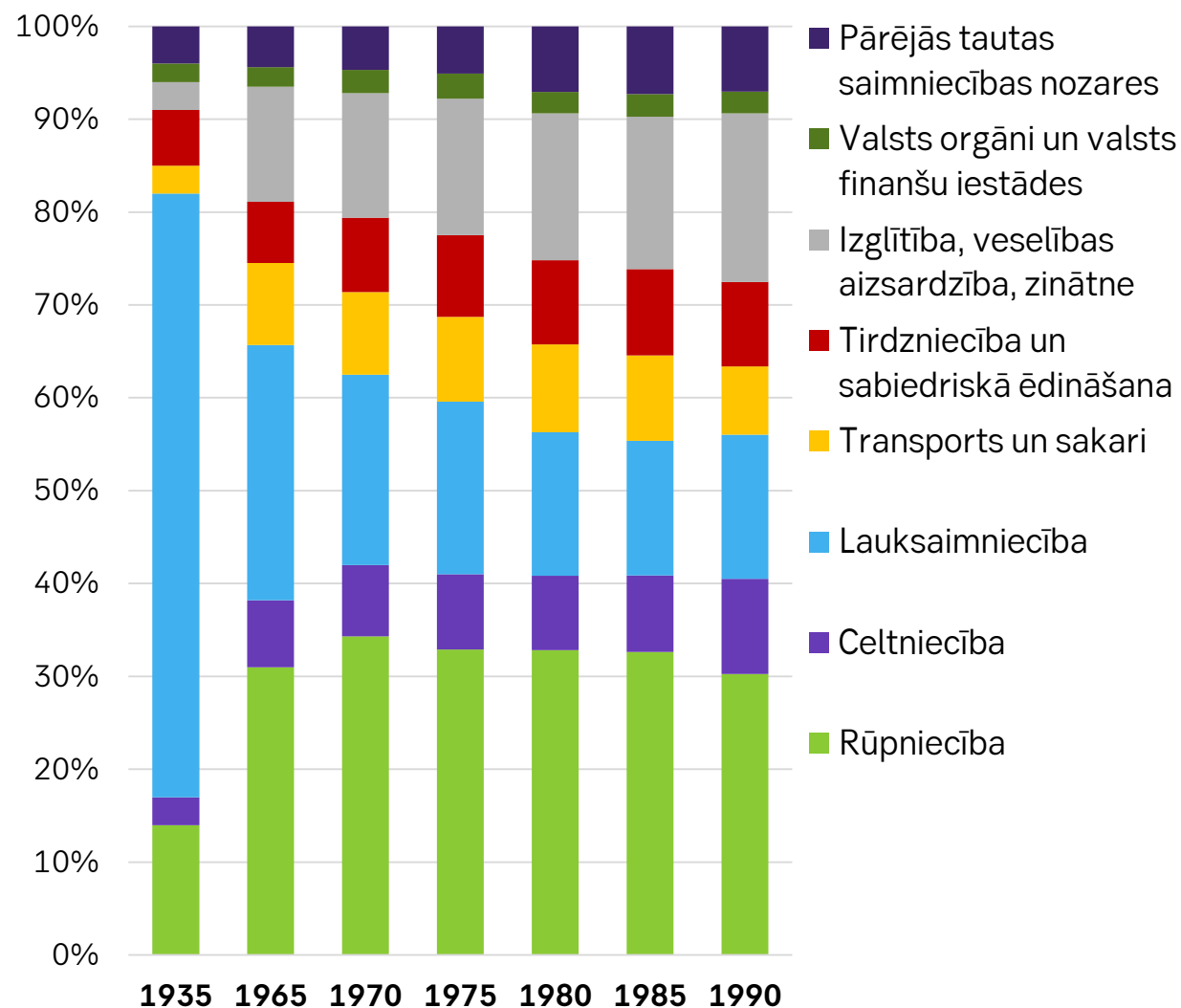
**Latvieši** veido **37%** (1959. gadā 45%),  
**krievi** – **47%** (39%).

30 gadu laikā nacionalitāšu īpatsvari krasi mainās un **dominē krievu tautība**.

# Latvijas PSR uzsvars uz rūpniecību

- Tajā nodarbināti **30 – 35%** iedzīvotāju.
- **Lauksaimniecībai ir mazāka prioritāte.** Pirms 2. Pasaules kara tajā nodarbināti ap 2/3 strādājošo, taču līdz 1989. gadam īpatsvars samazinās līdz 16%.
- Šajā periodā **pieaug izglītības, zinātnes, transporta un sakaru jomu nozīme.**

Nodarbinātība Latvijas PSR pa nozarēm



1940 – 1990

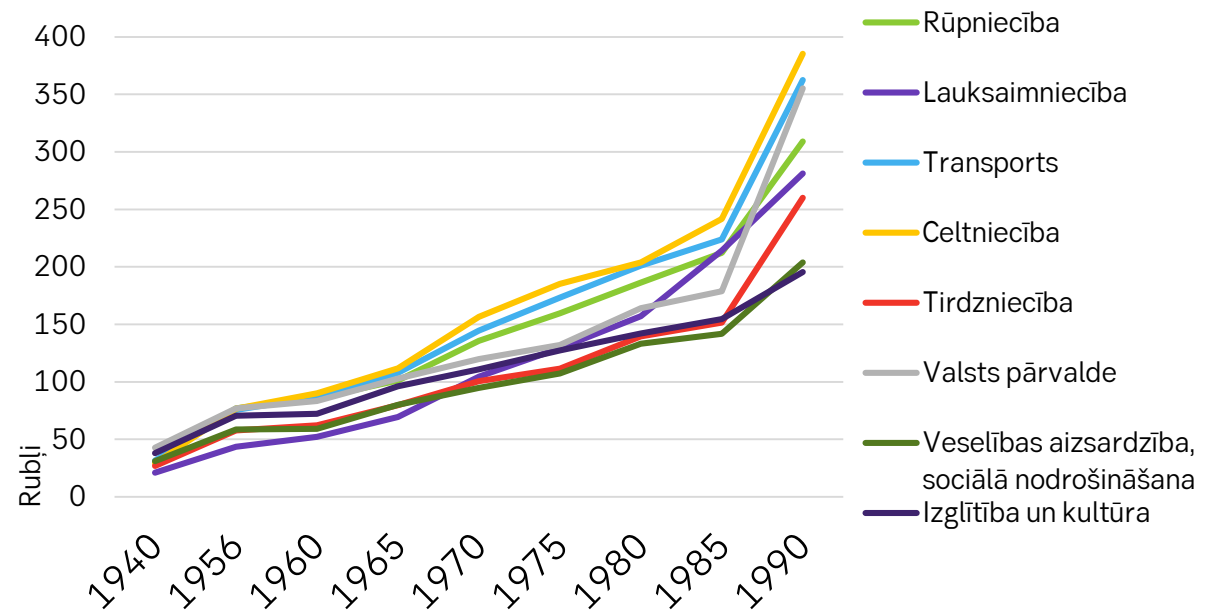


# Atalgojuma atšķirības mazinās

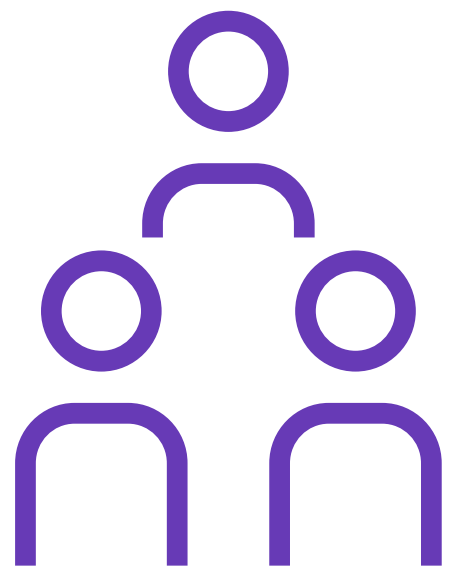
Latvijas PSR sākumā vislabāk apmaksātās ir valsts pārvaldes un izglītības jomas, bet lauksaimniecībā atalgojums viszemākais.

Kopš 60. gadiem par līderi atalgojuma ziņā izvirzās celtniecība un transporta pakalpojumi.

Vidējās mēnešalgas pa tautsaimniecības nozarēm Latvijas PSR



Pakāpeniski algu atšķirība starp lauksaimniecību un rūpniecību kļūst aizvien mazāka. 1990. gadā viszemāk apmaksātās nozares ir veselības aprūpe un izglītība.



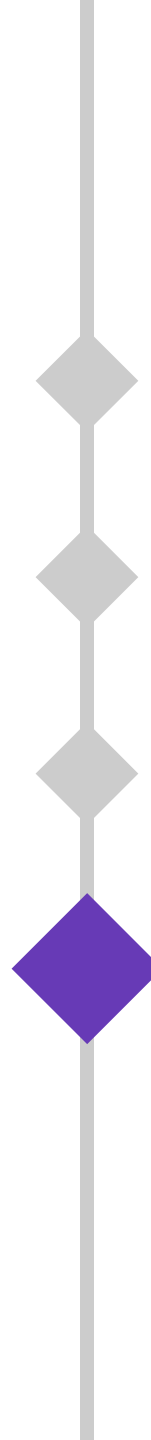
iedzīvotāji

Pirmsākumi - 1917

1918 - 1939

1940 - 1990

**1991 - 2017**



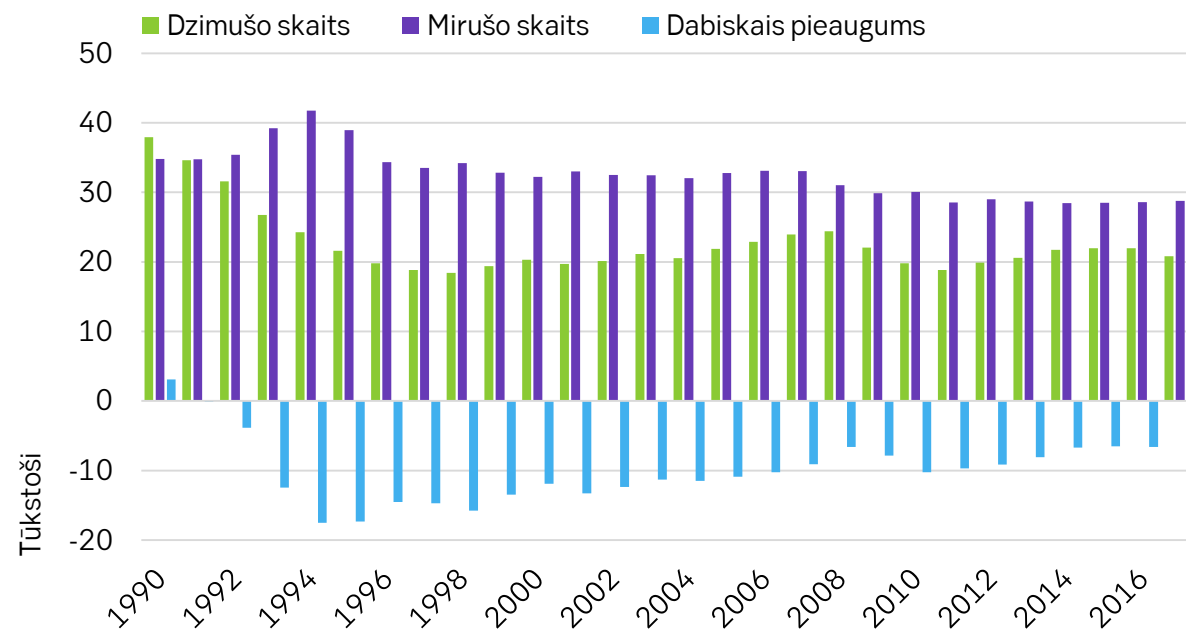
# Strauji pieaug mirstība un samazinās dzimstība

Pēc neatkarības atjaunošanas tautsaimniecības nestabilitāte veicina **negatīvas demogrāfiskās tendences**.

Pieaugoša problēma **novecošana**.

2017. gadā 15-59 gadus veci ir **51%** iedzīvotāju (2000. gadā 56%), bet par 60 gadiem vecāki ir **35%** (24%).

Dzimušie, mirušie un dabiskais pieaugums Latvijā



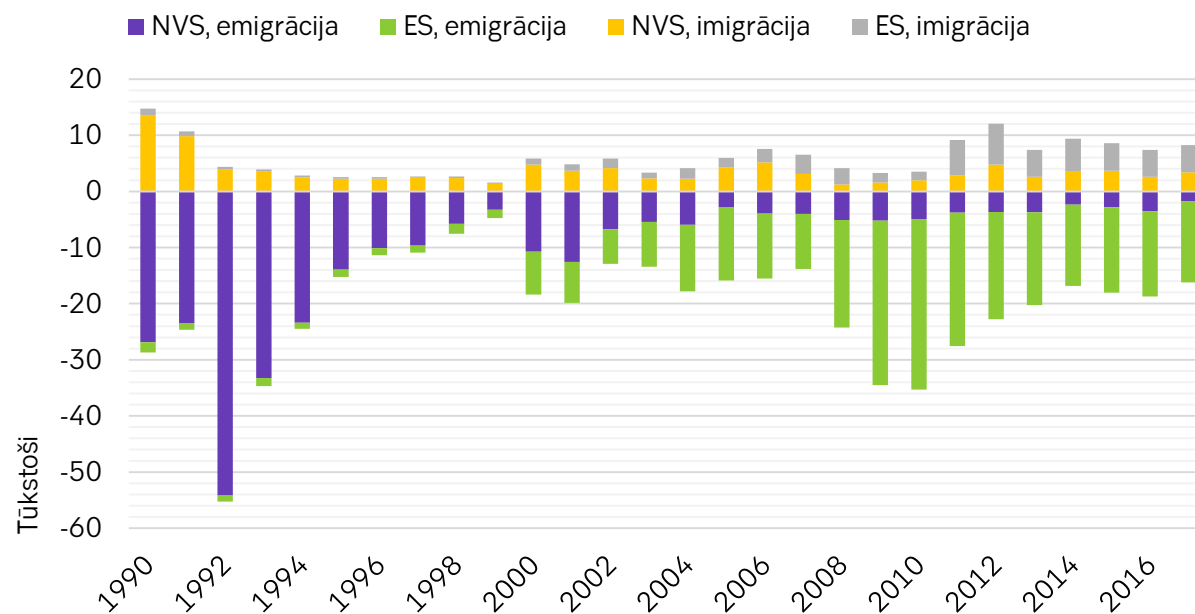
**Paredzamais dzīves ilgums** vīriešiem nokrītas **no 64 līdz 59** gadiem, sievietēm **no 75 līdz 73**. Pieaugot dzīves līmenim tie uzlabojas, 2017. gadā sasniedzot **70** un **79** gadus.

# Strauja iedzīvotāju emigrācija

90. gados tā galvenokārt vērsta uz NVS (bijušajām PSRS) valstīm.

21. gadsimtā emigrācijas plūsma pārvirzās uz Eiropas Savienības valstīm, īpaši vispasaules finanšu krīzes laikā un pēc tās.

Iedzīvotāju migrācija starp Latviju un ES, NVS valstīm



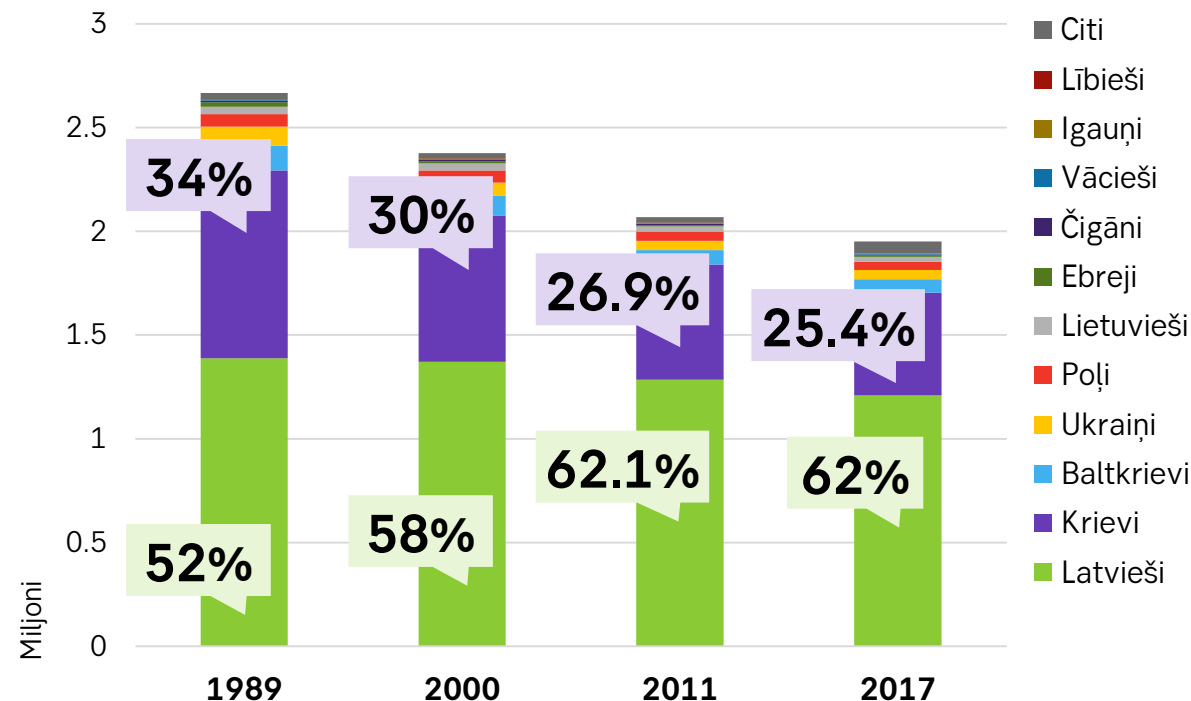
Līdzīga virzienu maiņa vērojama arī imigrantu plūsmā. **Migrācijas saldo ir negatīvs visā periodā, taču uzlabojas.**

# 2017. gadā Latvijā dzīvo tikpat iedzīvotāju, cik 1935. gadā

Pirms neatkarības atjaunošanas iedzīvotāju skaits sasniedz vēsturiski augstāko atzīmi (2.67 milj.).

Negatīvo demogrāfisko un migrācijas tendenču iespaidā Latvijā pakāpeniski samazinās iedzīvotāju skaits.

Iedzīvotāju skaits un etniskais sastāvs Latvijā



Ņemot vērā, ka liela daļa aizbraucēju ir krievi (īpaši 90. gados), **latviešu īpatsvars aug.**

# Pakalpojumu loma nodarbinātībā pieaug

- 21. gadsimtā nodarbinātība ievērojami pārvirzījies uz **pakalpojumu jomām**.
- Senāk dominējošajās nozarēs, **lauksaimniecībā** un **rūpniecībā** 2017. gadā **nodarbināti** attiecīgi vien **7%** un **16%**.
- Vislabāk apmaksātie sektori ir **IT** (€1477 bruto mēnesī) un **finanšu pakalpojumu** (€1921) nozares. Alga lauksaimniecībā (€775), tāpat kā apstrādes rūpniecībā (€878), ir zemāka par vidējo mēnešalgu valstī (€926).

Latvijā nodarbināto sadalījums pa nozarēm

